

treba pričeti vsako slovniško pravilo, in z nalogami, s katerimi ga treba utrditi, je Josinova-Ganglova slovnica bogato opremljena. — S slovniškimi definicijami pa gospod, kateremu se je poverila ocena »drugega berila in slovnice«, baje ni zadovoljen. Ta gospod naj pomisli, kolika težava je s slovniškimi definicijami, kako malo eksaktna je ta veda, dasi je že silno stara, in kako so si celo glede navidezno primitivnih pojmov (n. pr.: so-li možni stavki brez osebka, ali ne? i. dr.) najglasovitejši slovničarji (Miklošič, H. Paul, Fr. Kern) navzkriž . . .

Vnanja oblika — last, not leat pri šolski knjigi — je prav čedna, in tisk je v vseh oblikah razločen in očem nekvaren, saj pa poudarjata tudi gg. založnika, da so se za to knjigo uporabile povsem nove, nalašč v to svrho lite črke. Tudi cena — vezani knjigi 80 h — je jako umerjena. —

Upoštevajoč vse momente, lahko rečemo, da Josinovo-Ganglovo berilo v obče nadkriljuje svoje tekmece, in dokler ne izide kako boljše, je s prepričanjem priporočamo prav toplo šolskim vodstvom, toda z nadejo, da se bodeta ozirala gg. izdajatelja pri prihodnji novi izdaji na tukaj izrečene želje.

Salonske knjižnice I. zvezek je torej naposled izšel ter nam prinesel poleg obširnega predgovora izdajateljevega in pisateljevega kopo (8) Govekarjevih novel in črtic pod skupnim zaglavjem: »O te ženske!« Ne namerjamo na tem mestu podrobno oceniti posamičnih povesti, katere gospod pisatelj sam v predgovoru imenuje »skromne prvence«; le toliko naj omenimo, da tudi ti prvenci že razodevajo i vrline i hibe Govekarjevega pripovedovanja. Pri njih čitanju smo se vnovič uverili, da največja prednost Govekarjevega peresa je opisovanje¹⁾; z malimi, a značilnimi potezami si umeje ustvariti vnanji okvir, v katerega potem riše takisto krepko in naglo svoje tenje in tipe, a zopet zlasti od vnanje strani, tako, kakor se kažejo v nanjemu svetu, našim očem v svojem kretanju in občevanju — tudi v dialogu je Govekar mojster — dočim notranjščino svojih junakov, njih čuvstvovanje, ki je vendar vzrok in ob enem tolmač njih dejanja, skoro popolnoma prezira; menda se celo vedoma ogiblje psihološkega razglabljanja in pomikanja v duše delujočih oseb, češ, da on hoče le čisto objektivno slikati resnico, a iz vestnega, objektivnega in ob enem umetniško lepega opisovanja oseb in dogodkov si čitatelj sam lahko osnuje in sestavi duševni položaj in značaj portretovanih oseb. Baš s to posebnostjo nas Govekar najbolj spominja Zole, pri katerem tudi zaman iščeš psiholoških refleksij, in Zolovi dušni efekti so le indirektni, to se pravi, čitatelj si jih iz portretovanih oseb in registrovanih dogodkov sam v sebi ustvari, ali pa tudi — ne ustvari; pisatelj mu jih kar nič ne vsiljuje. —

Nočemo g. Govekarju očitati, da je baš psihološko razmotrovanje, ki ga on zanemarja, najvišja stopinja pisateljske umetnosti, in da stoprav iz duševnega življenja je možno tolmačiti mnoga človeška dejanja, ki so sicer samo ob sebi nerazumevna; morda to g. Govekarju kakor Zoli ni dano, in G. lahko poudarja, da sta pač oba načina, direktni in indirektni, upravičena, in dočim drugi, zlasti ruski pisatelji in med našimi Karol Dolenc tolmačijo iz notranjosti delujočih oseb njih sokobe, besede in dejanja, prodira on narobe iz realnosti do duševnosti. Bodisi! Toda nekaj moramo prirehati

¹⁾ Celó v »negodnem prvencu«, kakor imenuje G. sam prvo povest »Primo loco«, se lepo čita realistični opis seje krajnega šolskega sveta.

g. Govekarju: obseg duševnih občutkov, ki nam jih vzbuja njegovo realistično opisovanje, je primeroma jako majhen. Pač je mojster v tem, da čitatelju vzigrava z navidezno skromnimi sredstvi — z malimi krepkimi črtami, smo rekli zgoraj — domišljivost, pač drami indirektno, dasi morda premišljeno, neko vrsto afektov, a vedno le isto vrsto. Doslej ta nedostatek ni bil občuten, ker je bil ves Govekar nam Slovencem toliko nov in zanimiv, da nismo niti utegnili paziti na to. A bojimo se, ako se pisatelj v prihodnje ne poglobi, sam napredujoč v analizovanju duševnih činiteljev in v umetniškem njih izraževanju, da se polagoma izčrpa in izpiše; potem bi bilo neizogibno plitvo ponavljanje samega sebe, in njega ne bi več mogli primerjati z Zolo, nego s Paul de Kockom, ki pač more ugajati mladeniškim izpeljančkom in poluizobraženim ženskim, nikakor pa ne zrelim ljudem.

Pa še nekaj imamo pri srcu. G. Govekar sam pravi v predgovoru, da mu je vzor resnica v lepi, umetniški obliki. Da je G. jako spreten v pisateljski tehniki, to se sploh priznava, to se je priznalo vnovič sedaj, ko je izšla »Salonska knjižnica«. Toda od pisatelja-odličnjaka, da, v nekem obziru celo prvaka — prvaka realizma, za katerega se smatra brezdvomno G. sam — se sme v formalnem pogledu po pravici še malo več zahtevati, nego tehniška, četudi nenavadna rutina. Veliki pesniki in pisatelji niso samo daleč vidni mejniki na duševnem poprišču svojih narodov, ampak zlasti tudi vtisnejo globoke sledove jeziku svojega časa. Ni treba iskati daleč zgledov, dovolj nam jih nudi domača slovstvena zgodovina. Da ne govorimo o protestantovskih prvakah in o Vodniku, ki je »vselej želel krajnski jezik čeden narediti,« treba le pomisliti, kako skokoma je napredoval naš jezik izza Prešerna, Levstika in Stritarja, kateri so položili — v kratki dobi petdesetih let — hitro drug za drugim, vsaki za-se novo, znatno višjo stopinjo v zgradbi našega jezika. In zlasti te pesniške in pisateljske izvrstnjake, ki so vsaki za-se ostavili tako široko gaz za seboj v razvoju našega književnega jezika — zlasti nje moramo zahvaliti, da se je zadnja desetletja tako korenito premenil in napredoval ves slog slovenskega pisanja. — To je pa tudi celo naravno; saj jezik ni morda dovršeno godalo, na katero vsakdo, ki se mu je priučil, lahko igra, kar hoče — nego jezik je snov, recimo surova preja, ki si jo mora umetnik — pesnik ali pisatelj — sproti presti in tkati, vsaki po svoji potrebi, da si priredi prikladno in primerno okrilje — svojim idejam, ako so le-te kolikor toliko nove. Kdor koli torej svojemu narodu hoče podati kaj višjih, vsaj relativno izvirnih misli, se ne more kar šablonski poslužiti dotedanjega jezika, nego je prisiljen, da si za novo omislije pribavi tudi nove oblike. To resnico nam potrjujejo tudi naši najnovejši pisatelji-odličnjaki, kakor Erjavec, Gregorčič, Kersnik, Tavčar, in pozornemu čitatelju je prezanimivo opazovati, kako mlademu naraščaju kar pod rokami napreduje pesniška in sploh pisateljska tehnika, in baš vrstnik Govekarjev, R. Murnik, jo uporablja včasih s toliko dovršenostjo, da je skoro videti, kakor da bi si hotel z jezikom igrčkati, kakor da mu jezik ni samo umetniško sredstvo, nego, ob enem tudi del umetniške snovi.

Ne zahtevamo, naj bi bil tudi G. tak umetalen jezikotvorec, kakor je Murnik, kateremu je ta umetnost že nekaka igrača — toliko pa smelo

trdimo, da G. semtertja prešablonsko uporablja jezik, iz česar tudi izvira nekaka ohlapnost v slogu in nekaka stereotipnost, provzročena po neskrbnem izbiranju novih in malomarnem ponavljanju istih izrazov in rečenic. Res je, da on ni zrastel na kmetih, da mu torej nedostaje tistega živega vrelca, iz katerega so zajemali naši pisateljski prvaki; toda dandanes je že toliko pristnih jezikovnih zakladov vzdignjenih ter shranjenih v delih naših klasikov, da se je možno tudi slovenskemu meščanu zaglobiti v skrivne divote našega jezika. In G. sam je na mnogokateri strani svojih spisov dokazal, da se tudi on zna zaglobiti v tajne kreposti našega jezika, kadar mu je bilo do tega, in da se ondaj zna z njimi okoristiti. — Resno ga opozarjamo, naj tudi te strani pisateljske popolnosti ne prezira, ako mu je do tega, da zadobe njegovi spisi trajno, klasično veljavo, in da se z njimi ne bodo naslajali samo slastnega berila željni poluizobraženci, ampak tudi pravi izomikanci . . .

Previsoko cenimo g. Govekarja objektivnost, tudi kar se svoje osebe tiče, nego da bi se bali, da nam zameri te odkrite besede, in dovolj je že žel baš v našem listu dasi zasluženega priznanja, da gotovo radovoljno prenese tudi nekoliko manj ugodne resnice, zlasti, ako se mu podaje s tako iskrenim namenom, kakor mu jo mi podajemo . . .

Prihodnjič pa izpregovorimo še nekoliko o Gabrščekovem podjetju samem.

Mittheilungen des Musealvereines für Krain so prinesle v zadnjem nam došlem (5.) zvezku jedrovitejšo vsebino, nego v nekaterih prejšnjih zvezkih. Dr. Oskar Gratzy podaje — pod zaglavjem »Die Höhlen und Grotten in Krain« — »Eine vollständige Aufzählung derselben sowie Angabe der über diese bestehenden Literatur« (str. 133—174). — V »Kleinere Mittheilungen« pa razpravlja prof. Ferd. Seidl o »Mittheilungen der Erdbebencommission der kaiserlichen Akademie der Wissenschaften in Wien« (str. 175—180). —

Pri tej priliki nam bodi dovoljeno neko pojasnilo. Ker bi se utegnila naša grajalna opomba v IX. zvezku letošnjega »Zvona« (na str. 576.) o nemških »Mittheilungen« krivo tolmačiti, bodi povedano, da je tista opazka zlasti zadevala mnogobrojne zgodovinske spominke, natisnjene v tem zborniku, ki so že mnogim presedali, ker niso bili nič drugega, nego zgolj izpiski in ponatiski iz starejših letnikov »Laibacherischen«. Nikakor pa nismo tedaj imeli v mislih klimatoloških študij prof. Seidla, za katere — kakor nam je znano — je prejel g. pisatelj laskave pohvale celo od inozemskih učenjakov.

»**Dalibor**«, opera Smetanova, se bo dne 4. oktobra t. l. predstavljala v dvornem opernem gledališču dunajskem kot prva novost te sezone. Ta opera, zložena 1868. l., se je predstavljala, odkar so se Nemci na dunajski glasbeni in gledališki razstavi seznanili z genijem Smetanovim, že na več nego 20 velikih nemških odrih z največjim uspehom. — Kot druga novost se namerava uprizoriti na dvornem opernem dunajskem gledališču Čajkovskega: »**Iolanta**«. To bode prvo delo tega znamenitega ruskega glasbenika, ki se uprizori na Dunaju, ter poleg Rubinsteinovih oper sploh prvo rusko glasbeno delo.

Slovanska umetnost si torej navzlic vsemu nasprotovanju in zatiranju pridobiva vedno nove zmage. ***